

[1374, supra].

Rajoler [1375, 1380, Bna., supra; *raoler*, 1460, Bna, *rajoler*, 1464, *DAG.*]; «Francesch del Abat, *rajoler*» figura en qualitat de representant menestral en el Consell de Cent barceloní fins 1641 (*Arx. Mun.*, *Delib.*, fº 5); «*rajoler*: laterarius», OPou (*TbPu.*, 164). Com a adj, *paret rajolera* en Constitucions de Cat., *DAG* *Rajolera* és el nom general de la bòvila o rajolar en el Princ. [Belv.]; per a terminologia de la rajoleria, en el CpTarr. etc., *BDC* XIII, 58. *Rajoleta* [1538, *DAG* S. xv *Exemplis*: «*rajoletes* quadrades: tessera, tessercula; *raj pintades*: emblemma», OPou, *TbPu.*, 251]; «*rajoletes de Manises*: azulejos» val., Lamarca 1842; «les parets, plenes de *rajoletes* de Manises», *MGadea*, *T. del Xè* I, 263; d'on NLL com la «finca dita *ex řegolètes*» en els afores d'Alacant, 1963; translaticí: *řazùlèta* mar., a L'Escala 'paiol petit de popa on el timoner posa els peus per tal de tenir-los plans', que més enllà en diuen la *pianya*, 1937. *Rajolí* [*DAG*, § 2]. *Rajoló* *Rajolot* [1806, *DAG.*]. *Rajolós* ²⁰

Enrajolar [OPou: «*enrajolat de moltes pintures*: pavementum tessellatum, a[s]sarotum]: primer es deia més aviat *rajolar* com a verb [*r lo solament*: lateri pavementare», Busa-N.], però ja «*enrajolar*: lateribus pavementum sternerere», *DTO* 1647; i avui general [fins «*enrajolà*: embaldosar» civ., PzCabr. i val.: «la era *nřezolà* Portell, 1961]; «les cases --- en moltes de aquella població de Mataró, parets *enrajolades* de València en sos menjadors, hortets y exides», B de Maldà (*Excurs*, 62); «prou vos conec, *enrejolades* eres / ³⁰ y porxe fresc on juguen los infants!», *MilàF* (*Esperansa*, v. 17, *O Cat.*, Gili, 320).

Enrajolat m. (vegeu la llista de noms de les diverses menes, en el *DBal*) «*rajolat*: solament», Busa-N.; «*enrajolat*: pavementum stratum lateribus», OPou (*TbPu.*, 251): «magatzems, los de sota muralla de Mar, y passeig sobre *enrajolat*, ab un padrís, llarc des de St. Francesc fins a la badaxa a la plaça de Palàcio»; «hi ha una devota imatge de la M. de Déu de la font de la Salut y, esculpides a un costat y altre de nincho, un *enrajolat de València*, les ridícules figures dels grassos y dels magres, per diversió de quants y quantes se les contéplian», *Maldà* (*Exc*, 165, 119); «l'altre, ordenant y arrossegant cadires, que grinyolavan al lliscar per l'*enrajolat*», «havia procurat que traguessen del *enrajolat* les crostes de guix y taques de pintura», «la llum, escapant-se per la boca d'un forn, queya sobre l'*enrajolat*, en forma pareguda a la del arc lluminós d'una llanterna màgica», *Noller* (*Pap*, 146; *Vilanu*, 55; *Croquis al N*, 131). *Enrajolada* *Enrajolador*. *Enrajolament* *Desenrajolar* [*DBal.*]. ⁵⁰

¹ Datat «vers 1284 ou 1285». En l'*InuLC*: «metre violes ni *rajoles* en la fornada» 1284 — ² Esporàdic i avui degenerat i insegur: En el parlar minhoto de Baião anotava Leite de Vasconcelos: «*rajólo*: pedra mais ou menos arredondada, que, p. ex., se atira como galga por una ladeira abaixo» per jugar; «quando vai a rebolar ['rodolar'] diz-se "vai de *rajóla*»», *Opúsculos* II, 388: sembla haver-hi hagut convergència o contaminació amb el port. *rojar* ⁶⁰

'llançar', «arremessar». Però també en l'asturià oriental recollí Vigón «*rajola*: llábana caliza». Entre una cosa i l'altra, sembla que el mot *rajola*, portat per mestres d'obres cat, temps enrere (és ben conegut que paletes nostres anaven a raig fet cap a Astúries, Galícia i Madrid, en els Ss xvii-xviii) aconseguí certa circulació, més o menys deformat i adaptat a termes locals: notem que el mer fet de terminar en *-ola* els fa suspects de manlleu, a Ast. i Port. (si fos autòcton seria *-uela* allà, *-oa* aquí, i al cast *rajar* correspon *rayar* o *rachar* o *ralb-* en aqueixos dominis) Potser prové d'una deformació del català *rajol*, relacionada amb aqueixes, un cast. *aljør* (encreuat amb *aljez* 'guix, algeps') que el *DACEsp.* recollia el 1832 «pedra de que se hace el yeso, poco dura y cenicienta», que Dozy (*Gloss.*) agermanava amb l'ètimon àrab del nostre *rajola*. però només podria tenir raó per aquesta via indirecta, car en cast. no n'hi ha més notícia i no podria passar de ser més que un terme local. — ³ De tota manera *ägür* consta com 'rajola cuïta al forn' («a burnt brick») en el gran dicc. persa-anglès de Steingass (p 91): cert que aquest és una compilació immensa de mots de molts temps i procedències. El mot manca per desgràcia en el *Grundriss* de Horn (diccionari molt selectiu i incomplet), i no es veu res d'això en els diccs. indoeuropeus ni en els pelvís de Nyberg i McKenzie, ni en una ullada en l'avèstic i irani antic de Bartholomae. El nom conegut de la rajola en irani és persa ant. *isti* = ave *istya* = neopersa *xist* = scr. *istakā* (que sembla ser derivat de l'indoeur. *ιθ-* 'cremar', en grec *αἶθω* 'jo encenc'). Fa l'efecte que realment hom s'ha ocupat poc d'*ägür* entre els iranistes. A les palpentes, com que *ā-* pot ser prefix, solament penso en vagues consonàncies: *gar* «scab, mange» (Steingass, 1083; *gerr* en Horn, § 895); *gur* «ruptured» (Steingass, 1084a), Horn (§ 898) indica que en lloc del persa central *girān* 'pesant' que és la resposta del scr. *gurū* = ll. *gravis*, hi ha també *gurūn* i *gurō* en un autor persa dialectal. Tot això resta vague. La idea més raonable que se m'ocorre és relacionar amb una de les arrels més difoses en les llengües indoeuropees per dir 'cremar', a saber la del paleoslau i rus *gorěti*, irl. ant. *fo-geir*, *gorith* 'cremar', gr. *θερμός* 'calent' etc., però dins aquesta arrel els diccs. indoeuropeus no coneixen com a irani més que *garma*- 'escalfor' (ave. i persa antic), que és *garm* o *garmōk* «hot, warm» en pelví i *germ* «warm» *germā* «Warme» (Bartholomae, 515; Nyberg, 81b; Horn, § 911). Ens estem «cremant»? No prou, perquè sobra la formació sufixal en *-ma*, i no consta que aquesta arrel hagi format altres derivats iranís. L'única llum seria conjecturar que en algun llenguatge sud-irani hi hagi hagut algun altre representant perdut d'aquesta arrel verbal, sense tal sufix (?). — ⁴ Podem en canvi descartar sense escrupol, fins i tot en qualitat d'agents contaminadors, els altres ètimons únics que s'havien suggerit per al mot. Sembla merament extravagant que M-Lubke vagi creure que *rajola* venia de *RADIOLUS* diminutiu